

Chudzyński, Marian

Jan Matuszewski - zasłużony obywatel miasta Gostynina

Notatki Płockie 44/1-178, 59-60

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JAN MATUSZEWSKI - ZASŁUŻONY OBYWATEL MIASTA GOSTYNINA

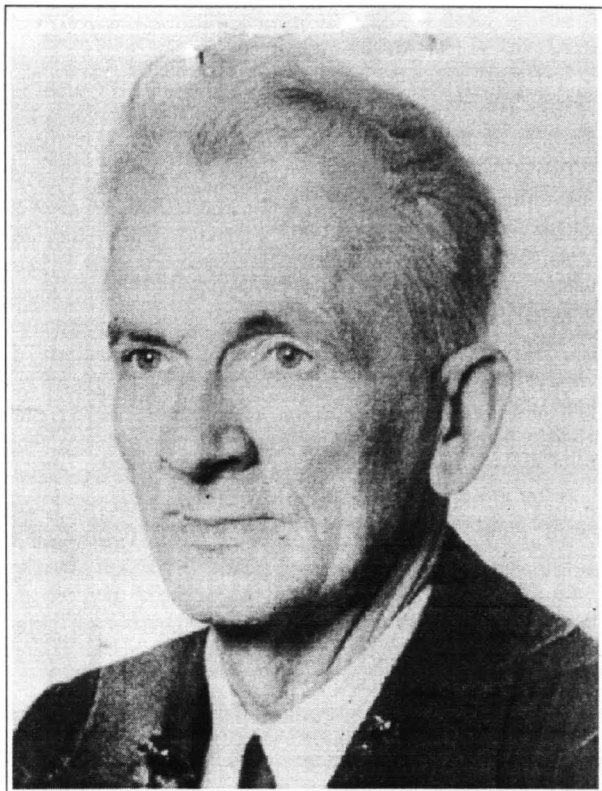
W ostatni dzień ubiegłego roku na starym gostynińskim cmentarzu pożegnaliśmy Jana Matuszewskiego, zasłużonego regionalistę i obywatela miasta Gostynina.

Jan Matuszewski urodził się 3 października 1920 roku jako syn Zofii i Józefa we wsi Żurawieniec w gminie Rataje położonej w pobliżu Gostynina. Mając 7 lat zamieszkał w Gostyninie. W czerwcu 1933 r. ukończył szkołę podstawową, zaś w 1935 Zasadniczą Szkołę Zawodową. Od września 1938 r. był kierowcą w Powiatowej Komendzie Przystosobienia Wojskowego i Kultury Fizycznej w Gostyninie. Już w szkole podstawowej należał do 127 drużyny harcerskiej im. Tadeusza Kościuszki. Następnie od 1937 r. należał do 169 Mazowieckiej Drużyny Harcerskiej im. Franciszka Żwirki /pozaszkolnej/, pełniąc najpierw funkcję zastępowego, a od początku 1938 r. - drużynowego. W początkach września 1939 r. brał udział w walkach o Sochaczew. Następnie przez Chodaków, Żelazową Wolę, Puszcę Kampinoską, Nowy Dwór i Jabłonnę udał się wraz z kolegami do Warszawy. Tu został skierowany do harcerskiego pogotowia wojskowego na ul. Piusa XI. Przez kilka dni brał udział w porządkowaniu zbombardowanych domów, przenoszeniu broni przywożonej z Palmir itp. Ze względu na komplikującą się sytuację w Warszawie, Matuszewski postanowił powrócić do Gostynina. Niestety w drodze powrotnej za Łomiankami dostał się do niewoli niemieckiej. Pieszko przez Błonie wraz z wieloma cywilami i wojskowymi był pędzony do Rawy Mazowieckiej, a następnie został przewieziony do Częstochowy, skąd udało mu się uciec do Gostynina.

W początkach okupacji hitlerowskiej pracował dorywczo w warsztacie samochodowym, a następnie od czerwca 1941 r. do 6 kwietnia 1945 r. w szpitalu powiatowym w Gostyninie jako palacz i konserwator. Już w listopadzie 1939 r. był współzałożycielem Tajnego Hufca Harcerzy w Gostyninie. Na wiosnę 1941 r. jego drużyna wraz z komendą THH podporządkowała się Polskiej Organizacji Zbrojnej /POZ/, a następnie Armii Krajowej /AK/. W czasie okupacji Tajny Hufiec Harcerski niósł pomoc zarówno ludności polskiej, jak i żydowskiej, a także zbierał wiadomości wywiadowcze, a nawet przygotowywał się do spodziewanych zdarzeń, np. do przyszłego powstania.

Kolportował także prasę konspiracyjną. Robiono wszystko, aby społeczeństwo polskie nie upadło na duchu. Hufiec starał się przeciwdziałać wpływowi na młodzież propagandy hitlerowskiej, głoszącej, że już nigdy Polska się nie odrodzi.

Wkrótce po wyzwoleniu - Jan Matuszewski organizował strukturę harcerstwa polskiego jako tymczasowy komendant Hufca z upoważnienia Zarządu Powiatowego Związku Walki Młodych. W kwietniu 1945 r. został zmobilizowany do Ludowego Wojska Polskiego, służbę od-

Jan Matuszewski (1920 - 1998)

bywał m.in. w I zapasowym pułku piechoty w Warszawie. Od lipca 1945 r. do stycznia 1946 brał udział wraz za swoją jednostką w zwalczaniu UPA nad Sanem w powiecie Lubaczów. 18 marca został zdemobilizowany. Powrócił jak zwykle do Gostynina. Do połowy lat pięćdziesiątych pracował w różnych instytucjach m. Gostynina i powiatu, m.in. od końca 1950 r. do 1964 r. był kierownikiem Referatu Kultury w Urzędzie Powiatowym. Następnie został kierownikiem budowy Powiatowego Domu Kultury, zaś po zakończeniu budowy w 1966 r. jego merytorycznym kierownikiem. Organizował wiele imprez kulturalnych, występów zespołów artystycznych pochodzących głównie z ziemi gostynińskiej. Za czasów Jego kierownictwa w Domu Kultury odbyło się wiele spotkań z ciekawymi ludźmi. W 1970 r. zorganizował niezwykle ciekawą sesję popularnonaukową poświęconą najdawniejszym dziejom ziemi gostynińskiej. W tym czasie ukończył zaocznie Liceum Ogólnokształcące w Kutnie, a potem Studium Oświaty i Kultury Dorosłych w Warszawie.

Jan Matuszewski za przynależność do Armii Krajowej był dwukrotnie zwalniany z pracy, po raz pierwszy w 1953 r., a następnie w 1977 r. Po ostatnim zwolnieniu otrzymał pracę w Zespole Opieki Zdrowotnej w Gostyninie. Z dniem 1 stycznia 1982 r. przeszedł na emeryturę.

Jan Matuszewski był urodzonym społecznikiem. Jak

już wspomniano - w pierwszych latach powojennych działał w harcerstwie gostynińskim, pełnił funkcję członka Komendy Hufca. W 1947 r. wstąpił do Związku Uczestników Walki Zbrojnej w Gostyninie, który po połączeniu się w 1949 r. przekształcił się w ZBOWiD.

W latach 1958-1975 pełnił funkcję prezesa Oddziału Powiatowego ZBOWiD. Po reformie administracyjnej kraju w 1975 r. był członkiem władz wojewódzkich ZBOWiD w Płocku do 1993 r.

W 1957 r. był też jednym ze współorganizatorów Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, a następnie członkiem Zarządu Oddziału PTTK w Gostyninie i przewodniczącym Komisji Ochrony Zabytków. Zabiegał aktywnie o budowę pomników na mogiłach żołnierzy Września 1939 r. oraz pomordowanych w Gostyninie, Gąbinie, Dobrzykowie, Osmolinie, Słubicach, Pacynie, Szczawinie, Lusznynie i w Soczewce. Przez wiele lat był też aktywnym działaczem Ochotniczej Straży Pożarnej w Gostyninie.

W 1963 r. Jan Matuszewski był współzałożycielem Towarzystwa Miłośników Ziemi Gostynińskiej. Najpierw został sekretarzem tej organizacji, a następnie w 1975 r. prezesem. Funkcję tę pełnił nieprzerwanie przez 33 lata. Pod jego kierownictwem Towarzystwo wspaniale się rozwijało. W konkursie ogólnopolskim "Blżej regionu, blżej kraju" zajęło II miejsce, a uzyskane środki pochodzące z nagrody przeznaczono na wydanie monografii Gostynina. W 1963 r. Matuszewski włączył się czynnie do upamiętnienia 100 rocznicy bitwy pod Gaśnem w okresie powstania styczniowego. W miejscu bitwy wystawiono pomnik - obelisk.

W 1979 r. dzięki staraniom Towarzystwa, a także PTTK i ZBOWiD odsłonięto też pomnik na miejscu śmierci powstańców z 1863 r. między wsią Teodorów a Choinkiem w gminie Gostynin.

W początkach lat osiemdziesiątych Towarzystwo Miłośników Ziemi Gostynińskiej wzięło udział w przygotowaniu wielu spotkań naukowych i kulturalnych z okazji 600-lecia nadania praw miejskich Gostyninowi.

Towarzystwo Miłośników Ziemi Gostynińskiej od początków swego istnienia starało się o zagospodarowanie dawnego zamku gostynińskiego, najcenniejszego zabytku pięknej ziemi gostynińskiej. Między innymi z inicjatywy TMZG nadano kilku ulicom Gostynina imiona zasłużonych Polaków, jak Fryderyka Chopina, Władysława Broniewskiego, kardynała Stefana Wyszyńskiego, Romana Dmowskiego. Niektórym ulicom przywrócono ich dawne historyczne nazwy, jak Floriańska czy 3 Maja. Towarzystwo poparło też przebudowę pomnika powstańców styczniowych w Gaśnem koło Gostynina. W 135 rocznicę bitwy w 1998 r. odsłonięto na pomniku płaskorzeźbę nawiązującą do stoczony tam bitwy 12 marca 1863 r.

Moje związki przyjaźni z Panem Janem Matuszew-

wskim sięgają początków lat sześćdziesiątych. Pan Jan jako prezes TMZG zapraszał mnie wielokrotnie do Gostynina z odczytami na temat bogatej historii miasta i ziemi gostynińskiej. Wspólnie organizowaliśmy też wyieczki po pięknej ziemi gostynińskiej. Towarzystwo Miłośników Ziemi Gostynińskiej było 21 lipca 1984 r. współorganizatorem głównej uroczystości z okazji 600-lecia nadania praw miejskich Gostyninowi.

Pan Jan Matuszewski był inicjatorem wydania monografii historycznej m. Gostynina. Pierwsze zebranie w sprawie jej opracowania odbyło się 17 września 1979 r. w siedzibie Towarzystwa Naukowego Płockiego w Płocku. Po wielu latach pracy autorzy złożyli napisane przez siebie rozdziały. Gromadzeniem środków finansowych na wydanie monografii zajął się niezwykle aktywnie p. Jan Matuszewski. Dzięki staraniom Towarzystwa Miłośników Ziemi Gostynińskiej, władz miasta Gostynina oraz przewodniczącego Komisji Wydawniczej TNP w kwietniu 1990 r. ukazała się pierwsza w dziejach miasta monografia Gostynina. Jednym z jej autorów był Jan Matuszewski. Jego rozdział "Okres II wojny światowej i okupacji hitlerowskiej /1939-1945/ jest odzwierciedleniem bolesnych przeżyć Autora i społeczności gostynińskiej w czasie ostatniej wojny. Urzeka solidnością opracowania. Rozdział Jana Matuszewskiego po raz pierwszy tak obszernie prezentuje ruch oporu społeczeństwa gostynińskiego wymierzony w okupanta hitlerowskiego. Nadmienić też trzeba, że J. Matuszewski zebrał dziesiątki zdjęć do monografii, często unikalnych, wykonanych jeszcze przed I wojną światową. Często wyjeżdżał do Warszawy do Wydawnictwa Akcydensowego, aby przyspieszyć wydanie książki.

Jan Matuszewski był legendą i kroniką powojennego Gostynina. Jego liczne opracowania ukazywały się na łamach gostynińskich gazet /"Gazety Gostynińskiej", "Głosu Gostynińskiego"/, jak również w "Notatkach Płockich". Kochał swoje miasto i wszystkie swoje siły oddał dla dobra swojego miasta. Stojąc nad Jego grobem 31 grudnia 1998 r. pożegnaliśmy wspaniałego, niepospolitego Człowieka, autentycznego społecznika, zawsze wiernego swej małej gostynińskiej ojczyźnie, wielce zasłużonego dla kultury Gostynina i całego Mazowsza.

Jakże pięknie o takich małych ojczyznach pisał zmarły przed laty ks. prof. Janusz Stanisław Pasierb, znany uczyony i humanista: "Małe ojczyzny wzbogacają ojczyznę wielką i wzbogacają też olbrzymią symfonię świata. Małe ojczyzny uczą żyć w wielkich ojczyznach w świecie. Trzeba mieć świadomość swego regionu, swej własnej kultury, swej inności - one warunkują tożsamość, a także świadomość wspólnoty z innymi narodami". Wyznawca tych zasad na gostynińskim gruncie był Pan Jan Matuszewski.

Marian Chudzyński

Bibliografia

1. Jan Matuszewski, *Towarzystwo Miłośników Ziemi Gostynińskiej*, [w:] *Kultura i jej instytucje w województwie płockim w latach 1975-1998*. Płock 1998, s. 156-159.
2. *Odszedł Człowiek-instytucja*, "Gazeta Gostynińska" 1999, nr 1 z 8 stycznia.

3. *Zmarł Miłośnik Gostynina* /słowo Barbary Konarskiej-Pabiniak i Jana Gospodarowicza/, "Głos Gostyniński" 1999, nr 1 z 12 stycznia.